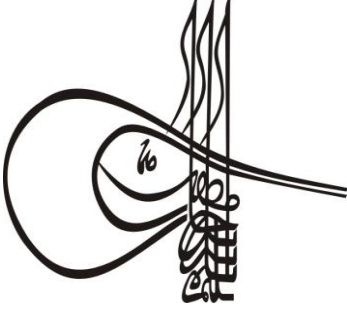

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/16, p. 25-52

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11824>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

This article was checked by iThenticate.

SELİMNÂMELERDE YAVUZ SULTAN SELİM'İN TAHTA GEÇİŞİ

*Vesile ALBAYRAK SAK**

ÖZET

Osmanlı dönemi Türk edebiyatında devirleri ele alınan padişahların adını taşıyan eserler ayrı bir grup oluşturmaktadır. İlk defa Yavuz Sultan Selim döneminde ortaya çıkan bu ad verme geleneği onun adıyla anılan tarihler ortaya koymuş, bu eserler “Selimnâme” olarak adlandırılmıştır. Ancak Kanuni Sultan Süleyman ve II. Selim’den sonra birkaç istisna dışında bu gelenek devam ettirilmemiştir. Büyük bir kısmı oğlu Kanuni Sultan Süleyman döneminde yazılan Selimnâmeler kısa süren saltanatı süresince büyük başarılar elde eden Yavuz Sultan Selim’in hayatına ve bu devir olaylarının tespitine ışık tutmaktadır.

Ne var ki Osmanlı tarihinin tartışmalı konularından biri olan Yavuz Sultan Selim’in tahta geçişi meselesi hâlâ sonuca bağlanamamış konular arasında yer almaktadır. Sekiz yıldan biraz fazla süren saltanatı döneminde önemli işler başaran Yavuz Selim’in (1512-1520) babasıyla Çorlu yakınlarında karşı karşıya getirilmesi, kardeşleriyle girdiği taht mücadelesinin babasına karşı başkaldırı olarak algılanması ve suçlu görülmesi tarihî bir talihsizlik, bir haksızlık mı yoksa hakikatin değişmez yüzü müdür tartışmaları şüphesiz daha çok devam edecektir. İşte tam da bu noktada Yavuz Sultan Selim’in hayatını mihver olarak yazılan gayet mevsuk tarihî ve edebî eserler olan Selimnâmeler devrin olaylarına ışık tutmaktadırlar.

Çalışmamızda Osmanlı tarihinin bazı kere eksik bıraktığı noktaları tamamlayan belgeler niteliğinde olan Selimnâmelerin Yavuz Sultan Selim’in taht mücadelesindeki bakış açıları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yavuz Sultan Selim, Selimnâme, taht, mücadele.

* Yrd. Doç. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD, El-mek: albayrak_vesile@hotmail.com

**ACCEDE OF YAVUZ SULTAN SELIM THE ON SELIMNAME
(WORKS WRITTEN ABOUT YAVUZ SULTAN SELIM AND HIS
PERIOD)**

ABSTRACT

The works bearing the names of the sultans in the period of Ottoman Turkish literature constitute a separate group. This tradition of naming which emerged in the period of Yavuz Sultan Selim for the first time revealed the dates mentioned in his name, these works are called "Selimnâme". However, after Sultan Suleiman the Magnificent and Selim II, this tradition has not been continued except for a few exceptions. Selimnâmes, written mostly during the reign of his son Süleyman the Magnificent, shed light on the life of Yavuz Sultan Selim, who achieved great success in the short period of his reign, and the determination of the events of this period.

However, the issue of Yavuz Sultan Selim's accede, which is one of the controversial subjects of Ottoman history, is still one of the subjects that cannot be finalized. The fact that Yavuz Sultan Selim (1512-1520), who achieved important works during the period of short sultanate, the discussion about confronted his father with his close relatives, perceived as a rebellion against his father's throne struggle with his brothers, and considered as guilty, was whether a historical misfortune or an injustice, no doubt the debate will continue. This is precisely at this point sheds light on the events of Selimnâmes period which is a very well-kept historical and literary works written by taking the life of Yavuz Selim's life in to center.

In our work, the aspects of the Selimnâmes on Yavuz Sultan Selim's throne struggle, which are documents that sometimes complement the points left by the Ottoman history, will be discussed.

STRUCTURED ABSTRACT

Selimnâmes, which emerged at the time of Yavuz Sultan Selim for the first time and which became part of the development period of Ottoman historiography, are the common name of the works which describes the reigns of Selim I and Selim II. Starting from Selim I, historical works bearing the name of Selimnâme or Süleymannâme, which describe the individual periods of the Ottoman rulers, have begun to be written. After Selim II, this tradition has not been continued. Numerous works have been published about Yavuz Sultan Selim who accomplished important works during the period of short sultanate. Generally starting from the time of Yavuz Sultan Selim's (1512-1520) governorship in Trabzon (H.915 = M.1509) Selimnâmeles, which were first of all independent works mentioning the struggles with the Georgians, then his father and his brothers, and finally about the wars with mamluks and safavis after he acceded, These works are the literary works of the Yavuz sultan selim period and shed light on the important events that took place during the period. Many of the poets who wrote many times based on different sources of Selim I' s short but interesting

Turkish Studies

period during the reign of Sultan Süleyman the Magnificent, were presented with important positions, monuments and gems by presenting their works to Sultan Süleyman the Magnificent again. Except Selimnâme, whom KazaskerVusulî Mehmet Çelebi told Selim II, all the other Selimnâmes told about Selim I. Most of these works which were written as poetical, prosaic or poetic and prosaic are in Turkish, some in Persian and Arabic. Some of these works tell the period from the birth of Selim I. to his death, while others describe a certain section of his life. If we make a general assessment:

a- Some Selimnames which were lost in spite of their names are referred on sources: İznikli Derûnî, Niğdeli Hâkî, Hayatî, Şuhûdî

b- Ones which were not completed: Arifî

c- Ones which only copied a Selimname and ones who transformed from prose to verse or from verse to prose: Sa'dî Abdülmüteal who utilized of the works of Celalzâde and Kemal Pashazade, one who rewrite the work of Şükri by considering the wording as rude, old and unpleasant: Cevrî and Çerkesler Katibi Yusuf

One who completed the selimnames written by their fathers with an annex: İdris-i Bitlisi's son Ebul Fazıl Mehmet Efendi

Excluding the works mentioned above, following Selimnames were handled in our research:

Şükri-i Bitlisi, Keşfî, Celalzâde Mustafa Çelebi, HocaSadeddin, Muhyî, Şîrî, İdris-i Bitlisi, Şirazlı A'dâî, Üsküplü İshak Çelebi, Kemal Paşazâde.

Accede of Yavuz Sultan Selim and death of Bayezid II were handled on ten Selimnames and following results were founded:

Ones who did not mention about the struggle with his father: Keşfî, Adâ'î, Kemal Paşazâde, Muhyî

Ones who mentioned about the struggle with his father: Hoca Sadeddin, Şükri-i Bitlisi, Üsküplü İshak Çelebi, İdris-I Bitlisi, Celalzâde, Şîrî.

Ones who consider viziers as the responsible of struggle between his father: All of them except Muhyî, A'dâî.

Ones who mentioned about the struggle with his brothers: all of them except Keşfî

The most detailed information: Şükri- i Bitlisi, Üskülüplü İshak Çelebi.

Death of Sultan Bayezid:

None of the Selimnames include any Suspect or implication about the murderer of Sultan Bayezid

Death because he got older and died the reason of becoming older: all of the m except Muhyî

Died by getting mad: In Keşfî

Turkish Studies

There are many Selimnâme works in Turkish Literature under the name of Gazavatnâme (works about holy wars), Fetihname (works about conquest) Zafernâme (works about the triumphs). All these are documents that complete the deficient points left by the Ottoman history. This is precisely at this point sheds light on the events of Selimnâmes period which is a very well-kept historical and literary works written by taking the life of Yavuz Selim's life in to center.

Assigination of Yavuz sultan Selim for Throne by Bayezid II due to his illness constituted an authority weakness, and this situation encountered Selim and Sultan Bayezid. All of the Selimnames are like - minded that father and the son were not willing to struggle against each other. Korkud who showed himself as unwilling about this struggle but revealing a struggle for this subject, and especially support of bayezid and viziers of Bayezid to Sultan Ahmet, revealed unfair competition. After the understanding of abdication intend of Bayezid II, prince Korkut and prince Ahmet abandoned their districts and moved to capital like Selim. But anyway their movement was not considered as an opponent act. So It is impossible to justify the expressions which mentions that Yavuz Sultan Selim made and insurrection against his father. Even we accept that the works were not objective, when we consider the attitudes of brothers of Yavuz Sultan Selim and competence of Selim, we think that there was a great historical injustice against Selim.

Keywords: Yavuz Sultan Selim, Selimnâme, throne, struggle

Giriş

Osmanlı tarihçiliğinin gelişme döneminin bir bölümünü teşkil eden, ilk defa Yavuz Sultan Selim devrinde ortaya çıkan ve onun ismiyle anılan tarihler olan Selimnâmeler I. Selim ve II. Selim'in hükümdarlık yıllarının anlatıldığı eserlerin ortak adıdır. I. Selim'den itibaren Osmanlı hükümdarlarının tek tek devirlerini anlatan Selimnâme, Süleymannâme adını taşıyan tarihî eserler yazılmaya başlansa da (Argunşah, 2009: 32) II. Selim'den sonra bu gelenek devam ettirilmemiştir. Kısa süren saltanatı döneminde önemli işler başaran Yavuz Sultan Selim hakkında çok sayıda eser ortaya konmuştur. Umumiyetle Yavuz Sultan Selim'in (1512-1520) Trabzon'daki valiliği (H.915=M.1509) zamanından başlayarak, önce Gürcülerle, sonra da babası ve kardeşleri ile olan mücadelelerinden, nihayet tahta geçip Safavi ve Memlüklerle girdiği savaşlarından bahseden müstakil eserlerden olan Selimnâmeler, bilhassa Selim devrini idrak edip onunla sefere katılan müelliflerin kaleme alışlarıyla gayet mevsuk tarihî ve edebî eserler olup devir olaylarının tespitine ışık tutmaktadırlar. (Tekindağ, 1970: 197) Büyük bir kısmını Kanuni Sultan Süleyman zamanında I. Selim'in kısa fakat ilgi çekici devrini farklı kaynaklara dayandırarak defalarca yazan şairler eserlerini yine Kanuni Sultan Süleyman'a sunarak önemli mevkiler, paralar ve tımarlarla ödüllendirilmişlerdir. Kazasker Vusulî Mehmet Çelebi'nin II. Selim'i anlattığı Selimnâme'si hariç diğer bütün Selimnâmeler I. Selim'i anlatmıştır. Manzum, mensur veya manzum mensur karışık bu eserlerin çoğu Türkçe, bir kısmı da Farsça ve Arapçadır. Bu eserlerin bazıları I. Selim'in doğumundan ölümüne kadarki dönemi anlatırken bazıları da hayatının belli bir kesitini anlatırlar. Genel bir değerlendirme yapacak olursak:

- a) Kaynaklarda adı geçmesine rağmen birçoğu kaybolmuş olanlar: İznikli Derûnî, Niğdeli Hâkî, Hayatî, Şuhûdî
- b) Tamamlanamayanlar: Ârifî

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/16

c) Yazılan bir Selimnâmeyi kopya edenler, nesirden nazıma, nazımdan nesire çevirenler: Celalzâde ve Kemal Paşazâde'nin eserlerinden yararlanan: Sa'di b. Abdülmüteal

Şükrî'nin eserini dilini kaba, eski ve tatsız, sözlerini gevşek; üslûbunu yavan görerek yeniden yazanlar: Cevrî ve Çerkesler Kâtibi Yusuf

Babasının yazdığı ve eksik bıraktığı Selimnâmeye zeyil yazarak tamamlayanlar: İdris-i Bitlisî'nin oğlu Ebu'l-Fâzıl Mehmet Efendi

yukardaki eserler hariç çalışmamızda şu Selimnâmeler ele alınmıştır:

Şükrî-i Bitlisî, Keşfî, Celalzâde Mustafa Çelebi, Hoca Sadeddin, Muhyî, Şîrî, İdris-i Bitlisî, Şirazlı A'dâî, Üsküplü İshak Çelebi, Kemal Paşazâde.

Devrin dinî, ahlaki, edebî, sosyal ve ekonomik yönden bir ayna, değerli birer kronikleri olan Selimnâmeler, tarihçiliğimiz açısından büyük bir değer ifade etmelerinin yanında olayları kısa ve özlü anlattıklarından okunmaları kolay ve ilgi çekicidir. Türkçe, Arapça ve Farsça olmalarının yanında, yazılış şekilleri bakımından nazım, nesir veya ikisi bir arada olanları mevcuttur.

Söz konusu Selimnâmelerden:

Keşfî, Şükrî-i Bitlisî, Celalzâde Mustafa Çelebi, Hoca Sadeddin, Muhyî, Şîrî, Üsküplü İshak Çelebi ve Kemal Paşazâde Selimnâmeleri Türkçe,

İdris-i Bitlisî ve Şirazlı Adâ'î Farsçadır. Ayrıca

Nazım-nesir karışık olanlar: İdris-i Bitlisî, Muhyî, Hoca Sadeddin

Manzum olanlar: Adâ'î -yi Şîrâzî, Şükrî-i Bitlisî, Şîrî

Mensur olanlar: Keşfî, Celalzâde Mustafa, Üsküplü İshak Çelebi, Kemal Paşazâde Selimnâmeleridir.(Sak, 2016: 66)

Yavuz Sultan Selim'in Tahta Geçişinin Selimnâmelerde Ele Alınışı

1514'te yazmaya başladığı Selimnâmesini Kanuni'nin cülusundan sonra 1521'de temize çeken Keşfî, mensur olarak yazıp kıt'alar, beyitler, kasideler, kısa mesneviler ve murabbalarla süslediği eserine Sultan Bayezid'in son günlerinden başlamaktadır.

Hemân sâ'at mir'at-ı zamîr-i münîrinden mişkale-i başiretle jeng-i gafleti sildi ve kendü zât-ı şerîfine ve 'unşur-ı laîfine nazar kıldı, gördi ki mürûr-i eyyâmdan ve 'ubûr-ı a'vâmdan âbinûsi 'âce mübeddel ve jengârı sifidâce mümeşşel olup şeb-i şebâbını berf-i şeybile şubh-ı serd ve mir'at-ı 'ârîz-ı pür-şibâhatı gubâr-ı reybile âlûde-i gird olup tarâvet-i gül-i ruhsârı duvâr-ı inkisârı solub kâtib-i ecel 'ömr tomarın dürmüş ve hâtib-i emel rihtet esbâbını görmüş tomar-ı varâk-ı şafha-i ruhsârında her kıl bir kalem-i celî olup gubâr-ı rakam-ı neshîle şebt etmiş ya'ni 'ömriniñ şülûsî geçüb bir cüz'i kalub müdde-i şihhat yetmiş pes hüs-ni kıyâset birle bu efkâr-i ferruh-kârî mükerrer ve fikr ü firâset birle bu esrâr-ı hümayûn iktidârı muqarrer kıldı ki yine öz bîşe-i şecâ'atinden bir şîr-i ner getüre ki çengâl-i âhenîn-şaşmetle gerden-i a'dâyi şikeste ve şahrâ-yı saltanatdan bir ejder-i gâzanfer âşâr-ı şalâbet cebhe-i behcet-fezâsında vâzih ve delâyl-i şecâ'at sîmâ-yı sa'âdet nümâsında lâyiğ ola. Ya'nî burc-i devletinden bir dürr-i sa'âdet- sâye ve dürc-i rif'atinden bir dürr-i girân-mâye-i gözi bakarken kendü serîr-i saltanatına şâh ve burc-i hilâfetine mâh kıla.(Severcan,1995: 66-67)

İhtiyarladığını, ecelin ömr tomarını dürdüğünü, sıhhatinin bozulduğunu ve çok az bir ömrünün kaldığını anlayan II. Bayezid'in hilafet makamına yiğit bir er, saltanat sahrasına kuvvetli, kahraman, cesur bir yiğit aradığını belirtmektedir.

Bu efkârı beyân kılmağıçün buyurdi ki: Dîvân-ı ‘Oşmânî ve âyân-i Hâkânî kurulub Müşterî-tedbîr vezirler ki istikâmetle mevşûflar ve Behrâm-heybet ağalar ve emîrler ki şecâ’atle me’lûflar ve keyvân-i rif’at hükemâ-i rûşen-zâmîrler ki sa’âdetle ma’rûflar ve ‘Uṭarîd-fiṭnat debîrler ki sür’at-i ṭab’ ile ma’tûflar idi geçüb yer yer oturdılar ve mübâriz kapu kulları ki her biri ferzâne-i ‘âlem ve cihân-pehlevân bigi çeri dilâverleri ki merdâne-i yek-dâne-i benî Âdemdir hizmet maḳâmında şîr-i jiyân ve bîr-i beyân gibi niçelerini tever-i zemîne urub âyân-ı dîvânı ve âdâb ü erkânı yine yerlû yirine getürüb turdılar. Bâyezîd Hân daḳı cümlesini ‘izzetleyüb müṭâlefet ve mu’âṭafet gösterüb ve her birine merâsim-i şehir-yârî ve levâzim-i kâmkârî birle envâ’ı ‘atıyyeler ve eşnâf-ı maṭıyyeler iḥsân eyleyüb “sizler daḳı ne dirsiz?” didik de her ferd bir tedbîr her merd bir taḳrîr kılub niçe esrâr-ı ḥüfte bîzâr ve niçe râz-ı nuḥufte âşikâr olub egerçi ki çok rây-i münîr ve ḥaylî fikr-i müstenîr kıldılar. Lâkin cümleden evvel merḥûm ve maḡfûr ya’nî Sultân Selîm-i şâḥib-umûr Ḥazretlerine muvâfîḳ ve erzânî ve muṭâbîḳ hidâyet-i şamedânî aṇlayub her ferd eger zen eger merd bu târîḥ-i muṣaffar-fer ve ḥümâyûn-eşerle ‘âmil olub mışrâ’: Bâdâ ebedâ saltanat-ı mülk-i mübârek deyü vird-i zebân ve kuvvet-i rûḥ-ı revân kıldılar. Hatta reh-güzerlerde şıbyân bu târîḥ-i rengîn ḥûş-ḥân olub “Şeh-i ehl-i Rûm oldu Sultân Selîm” diyü birbiriyle müşâ’are ve mükâleme eylerlerdi. Ḥazret-i Sultân Selîm Hân ‘âlî a’lâm hizmetlerini sene-i şemânî ‘aşera ve tis’a mie şafer-i mübârekiniñ yedinci güninde ki cumu’a irtesi idi veli’ahd-i sultânî ve kâyim-i maḳâm-ı ḥâkânî kılub serîr-i saltanatı ve tedbîr-i cumḥûr bu minvâl iḳtiżâ eyledi. Merḥûm Sultân Bâyezîd Hân daḳı hezâr dil ü cân ile ‘inâyetu’llâḥ kâyil ve hidâyetu’llâḥ mâylî olub Ḥazret-i Sultân Selîm Hân ‘âlî a’lâm hizmetlerini sene-i şemânî ‘aşera ve tis’a mie şafer-i mübârekiniñ yedinci güninde ki cumu’a irtesi idi veli’ahd-i sultânî ve kâyim-i maḳâm-ı ḥâkânî kılub serîr-i saltanatı ve tedbîr-i memleketi birle teslim ve âyîne-i ‘adaleti ve kavânîn-i ḥilâfeti birle ta’lîm idüb didi ki: “Ey nûr-ı dîdem ve ey sürûr-ı sînem, bugün ki emr-i Rabbânî ve taḳdîr-i Yezdânî birle mâlik-i mülk-i diyâr ve serîr-i saltanata şehir-yâr olduñ, gerekdir ki âd ü sânimiz ve nâm u nişânımız gözleyüb âbâ-i kirâmımız ve ecdâd-ı ‘izâmımız izini izleyüb şâḥân-ı kâdim muḳtezâsınca ve pâdişâḥân-ı ‘azîm müdde’âsınca def’i mezâlim-i eşrâr ve ref-’i meḳâdir-i aḥyâr kılub nâm-ı nîkle ‘âleme ṭolasın. Niçe hikmet-âmîz naşîhat ve bir kaç ‘ibret-engîz vaşıyyet kılub ((Severcan, 1995: 67-71) ‘ubûdiyyet yüzini inâbet cihetine ve tevbe semtine iyâbet kılub ve derûnını deren-i aḥlâḳ-ı rediyyeden ṭâhir ve mücellâ kılub Dimetoka nâm küşe-i ḥalvetde tûşe-i ḳanâ’at nefsine zâd ve tâyir-i ḳudsî -i rûḥı ḳuyûd-ı emelden ‘ale’l-itlâḳ âzâd eyleye. Lâkin tedbîr taḳdîre muvâfîḳ ve taḳdîr tedbîre muṭâbîḳ gelmeyüb bir vakt-i şabâḥ şehir-yâr bîmâr-ḥâne-i rûşen mişbâḥ ya’nî ḥurşîd-i şafrâyî-mîzâc marâz-i yaraḳânına isteyüb ‘ilâc-ı kesret-i şafrâdan gül ruḥşârı nîlûfer gibi zerd olub şoldı. Serv-i bâlâsına bîd gibi ra’şe düşüb ve ḥarâret-i ḡarîziyyeden cismi yanub ṭutuşub ve lebinde zerrâtdan but- ḥâleler belürdi ve duvâr-i deverândan şudâ-i girdiş-i devrândan dimâḡı muḥtel olub delürdi... Ḥuzûr-ı şerîfinde ve maḥzar-i laṭîfinde olan feylesûf-i zû-fünûnlar ve ḥâziḳân-ı pür-füsûnlar ki her biri ḳadem-i mübârekle Sokrat-i rûzgâr gibi râḥat-derd-i dil-ḥastegân ve nefes-i müteberreklerle Bukrât-ı pür- iḳtidâr gibi merhem-i şifâ-yı dembestegân idi, gelüb nabzına el urub ve ḳarûresin görüb müddet-i yevminiñ ve yaḳazai nevminin esbâb u ‘âlâmetine göre mundic miglâblar ve mümtezic şarablar ve münâsib lu’âblar ve ḳurs-i şandal u ‘ûd u şeker-i buḥûr ve şarâb-ı tût-ı pür-sûd birle muṭâbîḳ ḥubûbât ve muvâfîḳ rubûbât ile mübâşeret-i ‘ilâcına ve taḳviyet-i mizâcına meşḡûl olub cevârîş-i ‘anberî gıdâlar ve devâil-i misk-i ezferî devâlar buyurdılar ammâ seyelân-ı balgamîsini taḳlîl ve ḡayelân-ı demevîsini taḥlîl idemeyüb süddesi tefṭîḥ ve ḥâtırî tefrîḥ bulmayub vardıkça iḥtirâḳ-ı mevâd ve inḥifâḳ-ı fuvâd ḥâşıl idüb zamân-ı ḳalîlde ve meyân-ı sebîlde devlet itmâma ve ‘ömr encâma irüb laḥte ve raḥtî seng-i saḥte deḡişüb rûḥ-ı muṭahharı şene-i şemânî ‘aşera ve tis’a-mie Rebî’ul-evveliniñ beşinci gününde ki dü-şenbeh günü idi nefis-i muṭmainne seng-i şemâ’ına mele’i feyezân gösterib cenân-ı ferâḥ-nâḳ ve revân-ı silk-i ‘aşere-i mübeşşereyle insilâḳ buldı. ‘Ammâ şehir-yâr-i cihân-güşânîñ ve kâmkâr-ı meserret-fezânîñ bu hicrân-ı ciger-sûz buyurdi ki; Maḥmiye-i Ḳostantîniyye’de vâḳı’ olan câmi’-i cedîd önünde meşhed-

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/16

i münevverini ve merkad-i mu'aṭṭarını ḥâzır kılub merḥûmuñ namâz-ı şerîfini edâ eyleyüb defn eylediler. (Severcan,1995: 74)

Yavuz Sultan Selim'in İran ve Mısır seferlerine sır kâtibi olarak katılan, olayları onunla yaşayarak kaleme alan Keşfi, Bayezid'in ölümü ve hastalığı hakkında geniş bilgiler vermektedir. Bayezid'in "maraz-ı yarakân" sarılık hastalığından sarardığını, tiyreyerek, içten gelen bir hararetle yanıp tutuştuğunu, şiddetli baş ağrısıyla aklını kaybederek delirdiğini söylemektedir. Mâhir hekimlerin çeşitli tedbirler uyguladıklarını ancak H.918 Mart (Rebiü'l-evvel pazartesi günü vefat ettiğini) belirtmektedir. Ancak Bayezid'in ölmeden önce divanı toplayarak "Sizler dahi ne dırsız?" diyerek sorduğunu onların da Yavuz Sultan Selim'in uygun olduğunu söylemeleriyle Bayezid'in Sultan Selim'i veliaht tayin ederek nasihatlerde bulunduğunu anlatmaktadır.

Görülüyor ki Keşfi söz konusu eserinde Yavuz'un taht mücadelelerine yer vermemiş daha çok Bayezid'in hastalığı ve ölümünü işlemiştir.

Eserine " Meâsir-i Selîm Hânî" ismini veren Reisü'l-Küttâb ve Nişancı olarak çalışan Celalzâde Mustafa diğer Selimnâmelerden hayli geniş olan mensur Selimnâmesinde Yavuz Sultan Selim'in doğumundan başlayarak ölümü dâhil bütün olayları detaylarıyla anlatmıştır.

Eserinin üçüncü bölümünde vezirlerle ilgili değerlendirmeler yapan Celalzâde,"Kısaca Bayezid Han'ın saltanatının ilk yıllarında eski tarz bir müddet gelip yerleşmişken rahmetlinin yaradılışında bir çeşit gevşeklik, tabiatındaki düzen eksik olmakla, memleket işlerine yönelmeyip, giderek sarayda vezirliğe layık olma düşüncesi bırakılıp, Amasya'da şehzade iken içeri hizmetlerinde bulunan bazı kullarını çabucak üstün mevkilere iriştirip, hem ağalar grubundan bir kısım veziri de vezirlik koltuğuna getirip tedbirli bir müşir yaptılar. Sarayda beslenmiş boş kafalar saltanat işlerinden habersizler; hilafet üslubunda namsızlar; işleri yürütmeye anlayışsız, akli kısa ülke düzeniyle ilgili düşüncelerde kalpleri zayıf, ilmi cılız kimseler vezirlik koltuğunda tam yetki sahibi oldular. Eskiden üst makamlar, yiğitlik ve mertlik nişanlılarla faydalı olup, arslan yürekli, cesur olanlara verilirken, o üslup ve kaideler terk edilip, her Türk askeri ve emir nerde bahtsız, mutsuz, yolunu yitiren varsa makam ve mevki sahibi oldular. Alçaklar her mahalleye kethüda(çavuş), öldürülmeye layık olanlar da her vilayete mutasarrıf ve sancak beyi(rafi'u livâ) oldular. (Uğur-Çuhadar, 1990: 279) diyerek önce sultan Bayezid'i sonra da devrin vezirlerini eleştirmektedir.

Sultan Selim Han eğer padişah olursa makamlarının zillet çukuru, mesken ve yerlerinin gerçekten güçlük ve sıkıntı deryasının dibi olacağını iyice biliyorlardı. Bu sebepten dolayı padişaha bağlılık yolunda onun iyiliğini istercesine, Sultan Selim Han'ı daima Sultan Bayezid'e kötüleyip "Saltanata talibdir."diyerek her zaman padişahın şerefli huzurunda, ona muhalefet ve isyan isnad ederlerdi. (Uğur-Çuhadar, 1990: 255-323)

İşleri, mezkûr haldeki vezirlere bırakan Bayezid'in yine onların isteğiyle saltanatı sultan Ahmed'e bırakma isteğinin ardından gerçekleşen olayları ise şöyle ifade etmektedir: Vezirler, devlet adamları ve bütün Osmanlı saray erkânı canla emirlerine uymaya bütün güçleriyle aşırı derecede gayret gösterdiler. Hepsi şu noktada birleşti; Sultan Bayezid Han Edirne'den göçerek, İstanbul'a varıp, Sultan Selim hazretlerine livasına varması emrolunsun. Uyarsa ne güzel, aksi takdirde Edirne şehri eski başkenttir. Orada köşesine çekilsin. Âlemin dayanağı Hünkâr İstanbul'a varıp Sultan Ahmed'i davetle getirip, padişah olduktan sonra zafer nişanlı bütün askerlerle Sultan Selim üzerine varıp, onları ortadan kaldıralar. Bu tarz üzere ittifakları sabit olup 917/1511 yılı baharının sonlarında, şan ve şerefle İstanbul'a yöneldiler. Günah sonuçlu bu durumlar cennet mekân padişah hazretlerine bildirilip daima dayanakları, şanı yüce olan kâinatı yaratan Allah'ın lütuf ve merhametinin kemaline bağlıydı. Gerisini şerefli yüce Hakk'ın kaza ve kaderine bağlayıp tevekkül konağına yerleştiler. Ümitleri askerine şahlık emrini Hakk'ın yardımına bağlayıp, ricaları vilayetlerinin padişahlığını büyük ve yüce Allah'ın irade ve isteğine teslim eylediler.

Sultan Bayezid Han Edirne'den çıktıklarında, Sultan Ahmed'e bağlı paşalar hazreti Sultan Selim üzerinde otuz bin kadar asker vardır diye korkudan titreyip, sunarlar ki; "Padişahım, Selim Han üzerinde sayısız arslan avcısı asker, haddinden fazla mutlu ve savaş adamı vardır. Padişah ordusuna da yakındır. Saadet yuvası İstanbul sarayına bağlı olan binlerce kullarınızın uygun gördükleri budur ki; Âlemin sığınağı padişah hazretleri onların üzerine yürüyüp varlıklarını ortadan kaldırıp, yok ederler ki, Sultan Ahmed'in arzular yeşilliği taze ve yeşil olsun ." dediklerinde, Bayezid Han hazretleri bu mutsuzluk getirecek tedbiri söyleyene kızgın bir şekilde güzel bir cevap verip, "Bana anlattığın husus Hakk'ın emrine uygun mudur? Akıllı kendi gözü nuru (çocuğu) üzerine varır mı? Şer'a uygun mudur?" diye sözlerini bitirince, o korkusuz beyinsizler ve diğer anlayışsızlar, tedbirden vazgeçilirse saltanatın şerefine eksiklik, Sultan Ahmed'e mahrumiyettir, diye tekrar cenk ve savaş izni istediklerinde, rahmetli Sultan Bayezid Han, Sultan Selim için inci yağdıran şu sözleriyle "Yüce ve noksandan münezzeh olan Allah onu tehlikelerden saklaya." diye dua ettikleri kesindir.

Zikredilen cahiller savaş ve cenge emir verildi diye emirlere uyarı yaptılar. Çorlu civarına vardıklarında savaşla ilgili durum yukarıda söylendiği gibi vuku bulup, önceden bu durumu yazanlar, işlerin gerçeklerini bilmeyenler, doğruluktan sapmışlardır. Mutlu sonuçlu açık bir ifadedir, bilenlerle bilmeyenler bir olmaz demişler. Şüphesiz zanları gereği yazıp açıklamışlardır. Cennet mekân padişah hazretlerinin savaşa herhangi yönden rızaları olmamıştır. Gerçekten harbe birazcık rızaları olsaydı, Osmanlı ülkesi yiğitleri, hançer vuran, kılıç çekenleri, tolga giyenleri, güçlü muhafız ve yiğitlerinin hepsi o ikbal evinin eşliğinin akçe ile alınan gönüllü hizmetçi ve köleleri, doğru sonuçlu ve ihlalları, toprak gibi samimi alçak gönüllüleri idiler. Ufak bir işaretleriyle karşılık verenleri, zafer kılıcının tadını nasip ederlerdi(Uğur-Çuhadar,1990: 311-325)

Yenibahçe'ye gelip babası II. Bayezid'in elini öpen Selim'e seraskerlik verilip Anadolu vilayetlerinde fitne ve bozgunculuk yapanların üzerine gitmesi söylendiğinde askere hitaben Selim:

"-Şu anda memleketimiz zalimlerin elleriyle yıkılıp harap edilerek, kardeşim Ahmet bu kadar seçkin askerle o taraflarda iken, düşmanı ortadan kaldırmakta tembellik ve gevşeklik gösterip, onları yok edemedi. Yüce şerefli atam, ben kulunu size başkumandan ederek Anadolu'ya geçmemi emretti. Ben her yönüyle hazırım. Siz de cenk ve savaş vasıtalarıyla hazır olun." diye buyurdıklarında yeniçerilerden bir kısım söz ehli yiğitler şöyle konuştular:

-Hayır padişahım kulların başkumandan olmanıza razı değiller. Saltanat koltuğu lutfolunursa, emri dinleriz ve ne hizmet olursa, aciz kullarız.

dediklerinde cennet mekân padişah askerin cevaplarını şerefli sevinç dolu huzurlarına sundular. Vezirler atlara binip yüce saltanat makamına gelerek macerayı anlattıklarında Sultan Bayezid Han:

-Madem ki sağlıklıyım kimseye saltanat vermem, diye cevap verince vezirler:

-Padişahım eskiden beri nimetinle beslenen köleleriz. Şimdi çıkıp güneş gösterişli askere, özellikle yeniçerilere söyleyince kesinlikle o saatte bu kullarınızı, kan alan kılıçlarıyla öldürürler. Kanımız devletli padişahımıza helal olsun, bizi burada öldür. Bu sözü çıkıp onlara söylemeye güç ve takatimiz yoktur,

diye gözyaşı, aşırı yas ve ümitsizlik gösterince Bayezid Han da ağlayıp, mecburen saltanat dizginini cennet mekân padişah hazretlerinin uğurlu, mutlu eline teslim ettiler. Vezirler bu sevinçli haberlerle dışarı çıktılar. Bütün asker ve ordu sarayın kapısında idi. Padişah oldukları haberini duyduklarında yıl H. 918/1512Saferin 8. Cumartesi günü idi. Cihana gürültü ve patırtı çıkıp, kâinata bir neşe, sevinç ve hoş bir müjde gözüksü. Herkes divan kapısından ta Yenibağçe'ye kadar kuş gibi uçmakta idiler.

Bir an içinde Yenibağçe cennet olup, gök yüksekliğinde, felek genişliğinde otaklar ve gölgelikler kurulup, Osmanlı hünkâr çadırı tutulup, eski âdete göre bütün yeniçeriler gelip, havlularını(ordugâhlarını) kurdular. Mehter sancakları, Hüsrev'e layık davul ve kûslar, nakkare ve cihan tutan danslarla âlem ve kâinatı velveleye verdiler. (Uğur-Çuhadar,1990: 323-325)

Celalzâde, 1-13.bölümlerde Yavuz'u doğumundan saltanata geçişine kadar anlatmakta, Yavuz'un özellikle babasıyla olan mücadelesini, sonunda yeniçerilerin zoruyla gerçeği gören vezirlerin şehzade Ahmet'ten Yavuz'a yönelişlerini belirtmekte, Bayezid'in saltanatı teslim etmesinde yeniçerilerin ısrarcı tutumlarının etkili olduğunu ifade etmektedir. Hicri 918/1512yılı Saferin yedisinde"Adlile bu mülki dilşâd eyleye Sultan Selim" diyerek tarih düşürmektedir.

Celalzâde, Sultan Bayezid'in ölümü konusunda detaylı bilgi vermemektedir.

Cennet mekân merhum Sultan Bayezid Dimetoka'ya giderken Edirne çevresinde Söğütlüdere denen konağa vardıklarında, o akıllı rahmet sığınağı padişahın ömür saltanatı güneşi yokluk batışına yakın, hayat kalıntısı rızıkları ölümüne akmaya nasib olmuş imiş. Mukaddes yuvasının temeli orda tamam olup, muzaffer ruhları Hakk'ın rahmetine kavuşarak zikredilen senenin Rebiü'l-Evveli'nin on yedinci günü sonsuz âleme geç ettiler.

16. yüzyılın tanınmış seyhülislam ve tarihçilerinden biri olan Hoca Sadeddin, 1514-1520 yılları arasında I. Selim'in çok yakınında bulunan babası Hasan Can'dan dinlediklerini Tâcü't-Tevârih isimli eserinde anlatmış, tarihî olayların arka planında olup bitenleri eserinin IV. cildinde ifade etmiştir.

Durağı yüce padişahı hastalık ve sancılar iki büküm etmekle gücü ve direnci de kalmamakla miskler gibi kokan gönlü öyle alt üst olmuştu ki ne düşüncelerinde bağımsızlığı ne de vezirlerin görüşlerine karşı durmaya mecali kalmıştı. (Parmaksızoğlu, 1979: 28) diyerek Bayezid'in hastalığını belirten Hoca Sadeddin babasıyla görüşmesine izin verilmeyen Selim'e gelen haberciden aldığı bir haberle ahitnâmeye ters düşen bir tutumdan bahseder.

Geldi orda yerine atlı bir asker

Yol tozundan yüzü de heykele benzer. (Parmaksızoğlu, 1979: 34)

İfadeleriyle Selim'in Padişah ordusuna doğru yola çıkışını otuz bin atlı ile üç günde Zağra'dan Çorlu yakınlarına gelişini anlatır. Selim'in babasının konduğu çayıra bir fersahlık aralık kalınca attan inip çiçekli bir bahçede dinlendiğini en yakın adamlarından Şarabdar Mustafa Çelebi'yi Bayezid'e gönderdiğini ifade etmektedir.

Vefa gayza geldi gadr köpürdü ve patladı

İş ile söz arasında düşülen döneçlikten

"And ve yemin yapıları da ne yüzden böyle sarsıldı?"

Burda babadan bize artık umut yok

Ki vermiş o Ahmed'e tacı da kemeri de

diyerek beklediğini, askerlerine de "Kesin kimseye saldırmayalar. İki tarafın yakınlaşmasıyla sakın ola ki beğenilmeyecek bir durum ortaya çıkar." emrini verdiğini diğer taraftan dindarlığı, babalık ve oğulluk hakkına olan tutkusu sebebiyle savaştan kaçınan Bayezid'in önde gelen vezirlerinin "Devletlü Padişah hazretlerinin uyanık gönüllerince açıkça bilinsin ki, eğer bu kez savaşa girilmiyep cenkten kaçınılmış oluna. Saltanat şanına noksanlık vere ve de Sultan Ahmed'in açık hakkı yitirile. Bu bir gerçektir." kararlarını padişahın bozmağa çare bulamadığını "Cenk ve uğraş yolunda görüşü kesinleşmiştir." diyerek ferman-ı hümayun çıkararak " Beni sevüb yolumda sadık

olan cenk itsün. Saltanatımın eteğindeki bu utanç verici dikenini temizleyüb gitsün.”buyurdular diyerek beylere ve askerlere vaadlerde bulunarak kırk binden fazla asker topladığını ifade eder.

40 binden artık asker bir yönden saldırıp fitne dalgaları, kahır fırtınaları ile köpürerek azan seller gibi dağlar örneği direnen Şehzade (Selim)üzerine akdı. Gücü yüce Şehzade, Padişah hazretlerinden ilgi ve sevgi haberlerini beklemekte iken gördü ki korkunç kalabalık kara bulut misali kendü ile ol saltanat güneşi arasında perde olup, aydın gönüllerin ışıldatıcı güneşleriyle doğan görüntü, oluş aynasında yüzünü göstermedi. Her ne denli ağırdan alarak uğraş ateşini söndürmeye kalkıştıysa da bir yararı olmadı. Selim yanlısı yiğitler yılmazcasına saldırıp seğirterek gelen aşağılık kalabalığı koğalamaya girişecek çarpışma sonunda cenk ateşi öyle bir tutuştu ki, elbette zamanın ve yaşamın zorluğunu çekmeyen nimetlerle besilenmiş kişiler, rahat döşekleri yerinde toprağa uzanmayı yeğ gördüler. (Parmaksızoğlu, 1979: 37)

O günlerdeki savaşları babası Hasan Can’dan dinleyip kaleme alan Hoca Sadeddin bozguna uğrayan Yavuz’un, babası ve Ferhad Paşa sayesinde önce Ahyolu’ya ardından Kefe’ye kaçışını anlatmaktadır.

Şehzâde Ahmed’in sancağını izinsiz terk ederek Ankara’ya gitmesi, sancağına dönmesi emrine “Güya Şahkulu Başkaldırısı” üzerine gitme düşüncesiyle hareket etmesi Sultan Bayezid’i Şehzade Ahmed konusunda yeniden ümitlendirse de Ahmed’e yardım etmesi için gönderilen Vezirazam Ali Paşa’nın nice mücadeleden sonra Gökçayı denilen yerde şehit edilmesi ve Karaman sancakbeyi Sultan Şehinşah’ın vefatı Sultan Bayezid’in küskün gönlünün kederlere gömülmesine neden olmuş, taht ve tacı bırakma düşüncesi gönlünde yer tutmuştu. Bir yandan yaşlılık bir yandan çeşitli hastalıklar sağlık haremine yol bulup girmiş, akıttıkları zehirlerle anı tatsız acılar içinde bırakmıştı. Şehzade Ahmet tahta geçirilmek üzere İstanbul’a çağrılrsa da güçsüzlüğüne ve beceriksizliğine tanık olan yeniçerilerin Ahmed’e gönülleri olmadı. Veziriazam Hersek oğlu Ahmet Paşa, Beylerbeyi Hasan Paşa ve Kazasker Müeyyedzâde Abdurrahman Efendi ile Sultan Selim devrinde kazasker olup, onun kahır kılıcı ile öldürülen Tacizâde Cafer Çelebi’nin evleri yeniçeri ayağı altında çiğnenip talan edildi. Bir de yeniçeriler hep birlikte Bâb-ı Hümayun’a gelip ulu otağdan özür diler durum alıp, gice ettikleri edepsizlikten affedilmelerini ve devletin ol beş temel direğinin görevden alınmasını istediler. (Parmaksızoğlu, 1979: 61-80)

Kardeşi Sultan Ahmed’in kalabalık bir ordu ile Anadolu vilayetine el koyduğunu izleyecek, bu ağır gösteriden ürkmüş ve üzerine yürüyeceğini de anlamış olduğundan, bu korku ile vurucu elinden nice kurtulacağını düşünmeye dalmıştı. Bu aralıkta devletin ileri gelenlerinden şol sapkın düşünceliler ki Sultan Selim hazretlerinin öcü kılıcından canları titremekte ve kendi kanılarınca da yaşamaları ol durağı yüce Padişahın pazarında geçmez akçaya benzemekte bulunuyordu. Gördüler ki veliahtlık makamı Sultan Ahmed’ten alınarak Sultan Selim’e verilmek üzeredir. Sultan Korkud’a gizlice mektup gönderip ayttılar ki, şu anda Padişah hazretleri Sultan Ahmed’le olan bütün ilişkilerini kesmiş ve padişahlığın Sultan Selim’e devrini kararlaştırmıştır. Eğer padişah olmak isteği temiz gönlünüzden geçiyorsa niyet atına binip geçen ömür gibi erişip gizlice İstanbul’a giresiz. Umuttur ki Tanrının yardımı ile amaca iresiz. Eğer şöyle ki savsaklanma ve tembellik ola ya da ağırlık ve gösterişle geline, emel kolunu amacın boynuna dolamak olası değil. Ol zaman umut bahçesindeki düzen ağacından hayret ve şaşkınlıktan gayrı nesne dırülemeyeceği açıkça biline. (Parmaksızoğlu, 1979: 88)

Ulaştı haber Sultan Bayezid’e

Geldi uluğ kapıya Korkud Şehzade.

Her ne denli Hüdavendigâr katından izin çıkmadan olağan dışı taht kentine gelişinin nedenini araştırdılar. Gizini açıklamayıp Sultan Ahmed’ten çekindiğini söyleyerek,

Biz ne denlû devlet ne de görkem dileriz

Orda çıkacak bir kötü olaydan ürkmedeyiz.

diyen Korkud'a yeniçeri taifesi Sultan Selim Han hazretlerinin padişahlık tahtına oturmasını can ve gönülden istemekte gönül birliği etmiş olduklarından, Sultan Korkud'u göz bebekleri gibi koruyup başkalarıyla görüşmek fırsatı komadılar. Böylece fesatlık çıkarmak yolunda olan kötü tutumları dara koyup total bıraktılar. Saygı ve övgüyle Padişahın katına çıkarıp onun şerefiyle şan bulmasını sağladılar.

Asker, halk, her kes de sevgiyle umutla

Dolaşıyor Sultan Selim adı dudaklarda

Karadan İstanbul'a böylece geldiler

Otağın kubbesini bir bir bezediler.

...

Şimdi sensin yeryüzünün hâkimi

Her zaman mülk içinde şah olur tek kişi

Ölüm eşkiyası almadan ana malımı

Taat ucundan alayın armağanımı

Sen esen kal bunda devlet ü ikbal ile

Hak ve adil eyle sen rahat gönül ile. (Parmaksızozğlu, 1979: 99-100)

Hoca Sadeddin Yavuz Sultan Selim'in tahta geçişinin ardından Sultan Bayezid'in ölümünü de ayrıntısıyla anlatır. Uzlet köşesi olarak Dimetoka'yı seçip bütün gerekler, yolculuk ve konakçılık gereçleri eksiksiz tamamlandıktan ve Hazine-i âmireden de altın, gümüş alındıktan sonra tahtirevanla yola koyulan Bayezid'in iki konak gittikten sonra yeni Sultan'ı gönderişini ifade eder.

Tanrının lutuflarına erişmiş olan Bayezid'in şereflerle geçen ömrü altmışla yetmiş arasına girmiş, nazik yapısı artık dayanamayacak uca irmişti. Ecel arslanı paralayıcı pençesini yaşam gömleği yakasına geçirmiş, sert ve acımasız hastalık eşkiyası da sağlık eteğine yapışmış olmakla, ölüm onu avucu içine almış bulunuyordu. Her nerede olursanız olunuz eceli tadacaksınız, tellalı en yüksek sesiyle ol akli başında Padişahın kulağına ulaştırmakla ecel-i müsemma mimarı vücudu yapısın yıkmağa girişmiş, bu yolculuğunda her konakta göç kapısın ona açık bırakmıştı. Yolda iken ol cihan padişahı Bayezid zayıfladıkça zayıfladı derdi de arttı, her konağa ayağını bastıkça dediler, ecel kondu yüzüne, kapısı da açıldı. Edirne yöresinde Söğütlüdere denilen konakta Rebiülevvel ayının onuncu günü (26 Mayıs 1512) nefsi-i mutmainneleri mağfiret çağrısı olan "İrci'î" rehberliğiyle gerçek durak olan rahmet yuvasına uçtu. (Parmaksızozğlu, 1979: 103)

Nazım ve nesir birlikte yer alan Selimnâmelerden birisi de Muhyî'nin eseridir ki kimliği tespit edilememiş, Birgili Mevlana Muhyî olabileceği kabul görmüştür.(Tekindağ,1970: 212) Eserinde Seyyid Mehmed b. Seyyid Ali İznîkî'yi kaynak gösteren Muhyî'nin pek çok arkaik kelimeyi ihtiva eden Selimnâmesi gayet orijinaldir. Muhyî, kardeşler mücadelesi ile Selim devrine girmektedir. Selim Şah Malkoçoğlu Tür Ali'yi Mamuriyye'de bulunan Ahmed'in üzerine gönderir. Sultan Ahmed, Harçene'ye kaçır. Muhyî Çelebi, evliyaullaha pek yüksek bir hürmet ve bağlılık gösteren Yavuz Sultan Selim'i evliyaullahtan biri olarak bizlere tanıtır. Selim Şah, Kardeşi Ahmed hakkında karar vermek için Hızır aleyhis-selam, İlyas aleyhis-selam ve Seyyid Gazi ile konuşur.

Ardından kardeşi Ahmed'in yakalanmasını emrederken, veziri Mustafa Paşa Selim'in mührünü kullanarak Ahmed'e dokunulmaması yolunda Malkoçoğlu'na haberler gönderir.

Ulu vezir Muştafa Paşa'ya ilette. Meger ol dağı pinhānī Aḥmed Şāhlı idi. Tūr 'Alī'nin nāmesini okudu. Aḥmed Şāh tūtula diyü Muştafa Paşa'nuñ cān başına şıçrayub gelen nāmeyi Selīm Şāh-ı cihānuñ haberi yoğ iken mübārek ağzından Tūr 'Alī bin Malkoç'a bir nāme yazıb peyin birle gönderdi. Dimiş ki: Zinhār ve zinhār ya Tūr 'Alī karındaşım Sultān Aḥmed'in üzerine varmayasun. Bir ḥabbesine ziyān eylemeyesin. Ḥattā kondığı yurt yüzinde bir devesi dağı kalsa almayasın diyü. Çünkim Tūr 'Alī bin Malkoç Selīm Şāh-ı cihāndan gelen nāmeyi okudu, 'acepledi, ta'accup itdi. Baña tūt getir diyü emr itmişdi. Gene böyle nāme gönderüb tūtma demek ne 'acebdür diyüb fikre vardı. Ma'al kışşa ulu Muştafa Paşa yigirmi kerre Tūr 'Alī bin Malkoç'a nāme gönderdi ki Zinhār ve zinhār karındaşım Sultān Aḥmed'i incitmeyesin, diyü Malkoç dağı gerçek şanub Sultān Aḥmed'i tūtmağa muḳayyed olmadı. Güz eyyāmı yetişdi, şovuk oldu. Nāgehān Muştafa Paşa veziri Selīm Şāh-ı cihānuñ haberi yoğ iken Tūr 'Alī bin Malkoç'a nāme gönderüb Şāhlı tūtmadığıñ Selīm Şāh-ı cihān tıydı. Tiz Tūr 'Alī'ye bir nāme yazub gönderdi ki "Yā Tūr 'Alī, nāmem vardığı sa'at bir an tırmayub karındaşım Aḥmed'ün ardınca varub tūtmağ cehdin idesin. Lalam Muştafa vezirün mektubuna 'amel eylemeyesin" demiş. Çünkim Selīm Şāh-ı cihānuñ nāmesini okudu. Mefhūmunu bildi ve evvel gelen nāmeler yalan imiş. Hemāndem buyırdı. Şıvaz'dan on iki biñ erle Aḥmed Şāhuñ ardınca ilğar idüb yürüdi. Sultān Aḥmed Şāh dağı Tūr 'Alī bin Malkoç'un geleceğın tıyub ol aradan geçüb üzildi. Tūr 'Alī bin Malkoç dağı onlar kaçarak Sultān Aḥmed'ün kondığı yeri başağ düşdi. Henüz dağı Sultān Aḥmed'ün kondığı yurd yerinde odları yanardı. Aḥmed Şāhlı yurd yerinde bulımadı. Selīm Şāh-ı cihānuñ nāme birle ādem gönderdi. Vāşıf ḥālī beyān eyledi. Şāhlı-kırān dağı Tūr 'Alī bin Malkoç'un nāmesini okudu. Nāmede şöyle yazmış ki: İy Şāh-ı Sultān-ı heft-kışver, ne buyırırsın karındaşımı bulamadım. Casuslar gönderdüm hiç kande gitdüğın bilemedüm, ziyāde kış oldu. Şovukdan çok leşkerim kırıldı, dimiş. Çünkim Selīm Şāh-ı cihān Malkoç'un nāmesini okudu. Mefhūmunu bildi. Ādem gönderdi ki gelsün gitsün baña bulaşmayınca olmasın didi. Çünkim Selīm Şāh-ı cihāndan giden ādem günlerden bir gün Tūr 'Alī bin Malkoç'a irişdi. Selīm Şāh-ı cihānuñ nāmesini okuyub mefhūmu ma'lūm olduğda yanında olan leşkere destur virdi. Hemān kendisü ol aradan gidüb günlerde bir gün Selīm Şāh-ı cihān nazarına irişdi. Nazarında zemīn būs kılub mübārek elin öpdı. Şandalı kodılar. Selīm Şāh-ı cihānuñ karşıısında oturdı, kelimāta başladı. Eşnā-i kelāmda Selīm Şāh-ı cihān "Eydür yā Tūr 'Alī niçün benim karadaşımı tūtub getürmediñ, uzağ olduñ kaçurduñ?" didi. Tūr 'Alī bin Malkoç eydür "İy Şāh-ı sālār-ı Rūm, Sultānumdan ben kuluña yigirmi kere nāme geldi ki zinhār karadaşım Aḥmed'i incitmeyesin diyü. İmdi iy Şāh-ı Sultān-ı heft-kışver ol ecilden ben kuluñ dağı tūtmağa muḳayyed olmadum." diyüb el urdı. Cebinden ol gelen nāmeleri çıkardı. Selīm Şāh-ı cihān önünde kodı. Selīm Şāh-ı cihān dağı ol nāmeleri bir bir okudu. Mefhūmun temāşā eyledi. Girü hemān kendi mühürine beñzer. Ol sa'at bildi kim karadaş Sultān Aḥmed'ün tūtulmadığına sebeb ulı veziri Muştafa Paşa'dan olmuş. Selīm Şāh-ı cihān bildi kim Tūr 'Alī bin Malkoç kendünüñ toğrısı imiş. Ulı veziri ḥāin imiş. Ol sa'at buyırdı. Tūr 'Alī'ye bir ağır ḥil'at geydürdiler ve akçeler bağışladılar ve ḥāş ādemlerine ḥil'atlar geydürdiler ve bākī çerisine biñer akçe bahşış virdiler. Tūr 'Alī bin Malkoç dağı şen şāzümān olub, ayak üzerine tırub, Selīm Şāh-ı cihān nazarında zemīn būs kılub, du'ā idüb ḥünkār nazarından gidüb bārgāhına gelüb qarār eyledi. (Muhyî Çelebi, 13335: 6b-8a)

Sultan Selim, veziri Mustafa Paşa'nın hainliğini kısa sürede fark eder. Muhyî Çelebi, Sultan Selim'in sadece Ahmed'le olan mücadelesini anlatmakta, diğer kardeşleri ve babasından bahsetmemektedir. Muhyî Çelebi, kardeşi Ahmed'le olan mücadelesinden sonra Selim Şah'ın, Şah İsmail ile yaptığı Çaldıran Savaşı'nı anlatmaya geçer. Eksik varaklar sebebiyle hadiseler arasında kopukluk vardır. Olayları kısa geçmiştir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/16

Mısır'da sancak beyi olarak görev yapan Şîrî, “ Târih-i Feth-i Mısır” adını taşıyan ve sadece Mısır'ın fethini anlatmakla kalmayan manzum Selimnâmesinde Sultan Bayezid'in son zamanlarını ve imparatorluğun durumunu kısaca anlattıktan sonra, Şahkulu isyanıyla olayların anlatımına başlar.

...

Anuñ dini kıra kendü kızılbaş

Derilmiş yanına çok dinsiz ev-baş

Özine Şeh Kulu diyü kımuş ad

İken kâfir iken bî-dîn ü bî-âzâd

Acemden yana ‘azmin çıkdı gitdi

Ne yire geldiyise yakdı gitdi. (Danacı,1981: 2)

Karagöz Paşa'nın öldürölmesi ve Ali Paşa'nın Şahkulu üzerine gönderilmesi ayrıntılarıyla anlatılır. “Zuhûr-ı Selîm ez Bâyezid Hân” başlığıyla Sultan Selim'in zuhuru ve sonra da babasıyla olan mücadelesi zikredilir. Sultan Selim'in babasına yazdığı mektuba da yer veren Şîrî, Sultan Selim'in tahtı istemesinin gayesini de şöyle belirtir:

Meger oğlu Selîm ü Şâh-ı ‘âlem

Görüb bu işleri fikretti ol dem

Atasından varub isteye tahtı

Anuñ ola kıamu ikbâl ü bahtı

Kızılbaşdan varub tâ ala kîni

Ser-â-ser kıabz ide İran-zemîni

Bu fikri idüb ol merd-i dil-âver

Buyurdi cem‘ ola bir ulu leşker

Binüb kıamiyyet atına ol yegâne

Atasından yana oldu revâne

Geçüben niçe deşt ü küh ü vâdi

Hemân taht idi akşâ-yı murâdı

Selim'in Edirne'ye, oradan İstanbul'a yürümesini ve Çorlu'da babasıyla yaptığı mücadeleyi anlatır.

Bu cānibden Selīm Şāh-ı cihān-baht
İderdi rüz ü şeb endīşe-i taht

Edirne'den görür kim şāh gitdi
Reh-i Kōştāntīniyye 'azmin itdi

Çü bildi hāşıl olmaz nāmeyile
Dil alınmaz zebān-ı hāmeyile

Didi nāme ben olayın varayın
Elüme yüzün alub yalvarayın

Eger eylügile ola mürüvvet
Ve ger olmazısa güce ne minnet

Bu rāyı idüb ol şāh-ı dil-āver
Buyurdi kim göçe bil-cümle leşker

Göçüb ol gün süvāri vü yayağı
Edirne şehrin itdiler qonagı

Çekildi yine deryā gibi leşker
Ser-ā-ser ādem oldı şaḥn-ı kişver

Yazar bir nāme ī şāh-ı 'ālem
Cihān tahtında ol devletle hürrem

...

Günāhım bilürem Hānum kerem kıl
Suçum 'afv eyle Sultānum kerem kıl

Didi Sultān aña ol demde ī cān
Gerekmez baña sensüz mülk-i Yunan

Bilürem kim degül senden günâhı
Ki bâi'ş oldu bu cenge sipâhi. (Danacı,1981:7)

Şîrî, Yavuz Sultan Selim'in bu savaşta suçsuz olduğunu, savaşın çıkmasında vezir ve beylerin tesiri bulunduğunu söyler. Sultan Bayezid'in ölümünü ve babasının ölüm haberini alan Selim'in durumunu anlatır.

...
Beni fazluñla eyle mağfur
Civâr-ı rahmetüñden eyle mesrûr

Bunı didi vü cânın virdi ol dem
Ulaşdı Hakkına ol şâh-ı 'âlem

...
Atası meyyitine çıkdı karşı
Gözinden akub kâh kan u kâh şu

...
Atasının çü tabutını gördi
Geçüben kendinden dembeste durdı

Fiğân ü nâle idüb eyledi cüş
Gidüb 'aklı başında oldu bî-hüş (Danacı,1981: 22)

Şîrî, Sultan Selim'in tahta geçmesini de ayrı bir fasıl olarak ele aldıktan sonra şehzade Ahmed'le mücadelesini de anlatır.

...
Ya bana yüz duta ya aña devlet
Birimüzüñ ola taht u sa'âdet

Birimüz ola şâhib taht ü efser
Gide tâ halk içinden şûr ile şer

Bunı fikr idüb cenk itdi o server
Ki cem' ola ne kim varsa leşker. (Danacı,1981: 25)

“Muḥārebe-i Selīm Ḥān bā Sultān Aḥmed ü galebe kerdēn o-rā” başlığıyla Selim’in mücadeleyi kazanışını da anlatan Şîrî, eserinde Sultan Selim’e ayrı bir methiye bölümü ayırmadan olayların içinde bol bol Yavuz’u metheder.

Kayıtlarda adı Hakimüddin İdris b. Hüsameddin Ali olarak geçen İdris-i Bitlisî, Akkoyunluların sarayında Uzun Hasan’ın oğlu Yakup Bey’in maiyetinde kâtip olarak çalışmış, 1485’te II. Bayezid’in dikkatini çekmiş, 1501’de İran’dan kaçarak Osmanlı hükümdarının maiyetine girmiştir. I.Selim’in maiyetinde İran seferine katılan Bitlisî’nin (Babinger,1992: 52) Doğu Anadolu Bölgesinin Osmanlı topraklarına katılmasında büyük katkıları olmuştur. I.Selim’in vefatından (22 Eylül 1520) iki ay kadar sonra(8 Kasım 1520)vefat eden İdris-i Bitlisî’nin müsvedde hâlinde kalan eseri Kanuni Sultan Süleyman’ın görevlendirmesiyle oğlu Ebu’l-Fazl’a verilmiş, eser ancak II. Selim’in padişahlığının ilk yıllarında tamamlanmıştır. Söz konusu Farsça eserde Bitlisî: “ Sultan Selim Han’ın Saltanat Başlangıcının Nedenlerinin Hikâyesi İle Kutlu Padişah Sultan Bayezid Han’ın Saltanatının Sona Erişinin Zikri ve Teke İli Vilayetinde Harici Şahkulu Fitnesinin Baş Göstermesiyle Vezir-i Azam Ali Paşa’nın Sultan Bayezid Tarafından Nimetleri İnkâr Eden O Âsî Taifeyi Defetmek Üzere Gönderilişi” başlığı altında Yavuz’un saltanata geçişinin nedenlerini anlatmaya başlar.

Osmanlı Devleti hanedanında 918(1512-13) yılında kutlu padişah Sultan Bayezid’in saltanatı bedenî hastalıkların ve idari olumsuzlukların baş göstermesi yüzünden sona erdiği için üç şehzadenin dönemi başlıyordu. Bunların yaşça en büyüğü Sultan Ahmed, en bilgilileri Sultan Korkut idi. Şahlık liyakati ise Osmanoğulları sultanlarının en cesuru, en akıllısı adalet tahtının varisi, Müslüman memleketlerinin koruyucusu olan Süleyman mekânlı Sultan Selim Şah’ta görünüyordu. Sağlığının yerinde olmayışı nedeniyle Bayezid Han’ın tacında ve tahtında tam bir fetret ortaya çıkmıştı. Anlatılacağı gibi zamanın yaygın fitnelerinden birkaç olay, Osmanlı memleketlerinde özellikle Anadolu vilayetinde baş göstermişti. Saltanatın önemli işlerinin dizginleri, iktidar ve yetki sahibi vezirlerin eline geçtiğinden görüş birliği edip bir toplantı yaparak Sultan’ın hayattayken hilafetini Sultan Ahmed’e devretmesini teklif ettiler. Onların bu düşüncelerinin sebebi şuydu: Adı geçen babasının vezirleriyle yakınlık ve işbirliği içinde bulunması nedeniyle saltanat ona verilince yönetim ve maliye yetkisi yine aynı vezirlerin ve naiplerin elinde kalacaktı.

İdris-i Bitlisî,“ Görüşmelerden, müzakerelerden ve sözleşmelerden sonra şöyle kararlaştırıldı:Kutlu Sultan hayat mülkünde baki kaldıkça Sultan’ın oğullarından herhangi biri veliaht ve halef tayin edilmesin, Mukadder olan ecelin gelmesinden sonraysa hilafet işi kulların temayülleri ve hak ediş doğrultusunda karara bağlansın.”anlamına göre karar vererek Süleyman mekânlı Sultanı Macar tarafına yolladılar.”diyerek bir antlaşmadan söz edip ardından tahta oturması için Sultan Ahmed’e elçiler ve mektuplar gönderildiğini, Sultan Selim taraftarlarından bazılarının belirtilerden bu durumu anlayarak Selim’e bu macerayı haber verme durumuna gittiklerini (Kırlangıç, 2001: 92-93) bu sebeple Selim’in olayı duyduğu yerden hareket ederek babasını ve ordusunu İstanbul’a girmeden önce görmek ve olayları anlatmak amacıyla takip ettiğini, Çorlu yakınlarına üç günde vardığını ve babasının ordugâhından bir fersah uzaklıkta durakladığını ifade eder.

...Bu düşünceyle kutlu Sultan Bayezid’e Sultan Selim’in savaşma ve galebe iddiasında olduğunu aktardılar ve anlaşmaya muhalefeti de Sultan Selim’e nispet ettiler. Bazı devlet erkânı savaşın ve vuruşmanın vacip olduğuna dair fetvalar ve deliller getirdiler ve hemen orduyu savaş havasına sokarak hıyanet sancağını yükselttiler. Süleyman mekânlı Sultan Selim, savaş ve vuruşma dairesini ortadan kaldırıp ortalığı yatıştırmaya çalıştıysa da muhalifler tarafından kesinlikle müsamaha ve güleryüz görmedi. Çaresiz, kutlu babasına karşı edep görevini yerine getirerek dönmek üzere dizginleri çekdi ve “Cahillerden yüz çevir.”¹ hükmünün içeriğine uyarak açıkça yüz çevirdi.

¹ Kur’ân-ı Kerim 7/199

Fakat o akıbetli gürh fazla fırsat vermeyerek bazı beyler ve ordu mensupları Selim Şah ordusunun peşine düştüler ve yetiştikleri herkese aman vermediler. Sultan'ın yanında bulunan eski hizmetkârlardan ve yeni ordudan dört beş bin kişiyi yakalayarak kutlu Sultan Bayezid'in huzuruna getirdiler. Erkan ve naipler şariat ve fetva gereğince kutlu Sultan'ın huzurunda olanların öldürülmelerinin vacip olduğunu kararlaştırdıkları için orada ...kişi öldürüldü. Süleyman mekânlı Sultan Selim'i takip eden bazı beyler ve askerler duydukları şiddetli saygıdan ve azametten dolayı o mübarek zatı ele geçirip tutuklamaya muktedir değildiler. Öyle ki Sultan Selim Ahiyolu diye bilinen yerde deniz kıyısına ulaştı ve o civarın gemilerine binerek Kefe tarafına geçti. Bir süre ulu babasıyla arasında yazışmalar devam etti.

İdris-i Bitlisî, Sultan Ahmed'in kararlaştırılan buyrukla hilafet merkezine çağırılıp veliahtlığa atanmasının yeniçeriler tarafından hoş karşılanmadığını anlatmaktadır. Yeniçeri topluluğunun İstanbul'da toplanarak bu olayın asıl sebebi olan beş kişinin " Vezir-i Âzam Ahmet Paşa Hersekoğlu'nun, Mustafa Paşa'nın, Beylerbeyi Hasan Paşa'nın, Kazasker Abdurrahman Çelebi Müyyed-zâde'nin ve Nişancı Cafer Çelebi'nin evlerine saldırarak hepsini öldürmeye kastettiler. Bunların her biri evini bırakıp kaçtı, mahallelere saklandı. Yeniçeriler onların evlerindeki malları ve eşyaları yağmalayarak mallarına çokça zarar verip ihanette bulundular. Sabahleyin aynı topluluk, kalabalık ve birlik halinde Sultan'ın devlethanesinin kapısına vardılar ve dediler ki: Bizden böyle bir günah sadır olmuştur ve bu ordunun hepsi bu beş kişinin Divan'dan azledilmesi ya da bu ordunun gözden çıkarılması gerektiği görüşünde ittifak ettiler.

Sultan Ahmed'in İstanbul'dan muradına nail olamadan Karaman'a geri dönüşü, Kızılbaş Nur Ali'yle karşılaşp mücadeleyi kaybedişi, fitnelerin patlak vermesi yeniçeri ayanından, Osmanlı sipahilerinden ve akıl sahiplerinden Sultan Selim Han'a taraftar olanların hepsinin hilafet merkezinde Sultan Selim'in Kefe'den İstanbul'a çağırılması yolunda görüşmeyi kararlaştırdılar ve onun saltanat işinin onaylanıp bu makamın kendisine verilmesi konusunda gayretler gösterdiler. (Kırlangıç, 2001: 96)

"Sultan'ın beden gücü ve mizaç istikameti o kadar zayıflamıştır ki seferlere yönelecek ve savaşa yeltenecek durumda değildir. Elbette devletin bekasını düşünme ve memleketleri zaptetmek lazımdır ve bu iş cesurca kumanda etmeden gerçekleşmez. Durum, Sultan'ın oğullarından bu üç kişiye aittir. Ancak Sultan Ahmed'in iktidarı elinde bulundurma niteliği ve kapasitesi ile kılıç gücü, Kızılbaş muhaliflerden kaynaklanan birkaç olayda bütün âlem tarafından anlaşıldı. Yeniçeri ve Rumeli askerinin adı geçene karşı gösterdiği nefret ve muhalefet de ıslah edilebilir değildir. Korkut Çelebi'nin ise bilginliği ve şer'i ilimlerde derinleştiği tartışılmaz olmakla birlikte önderlik işinde mülkü ve orduyu zaptetmede ve yiğitlik ve hüküm vermede gücü ve olgunluğu yoktur. Ayrıca nesli kesiktir. Seçkinler tarafından teyit edilmektedir ki mülk ve saltanat hep seleften halefe, babadan oğula geçmektedir ve bu geçiş silsilesi sekizinde de bozulmamıştır. Onun tahta geçmesi halinde bu bağlantı kopacaktır. Her halükarda, ahlak, aklî denge ve naklî kanun bakımından iş bu Süleyman mekânlı Sultan'a mahsustur. Eğer Sultan Bayezid'in düşmanlarla vuruşup cihat etmeye yönelme gücü varsa, hepimiz eski buyruğa dayanarak kulluğa ve canımızdan geçmeye hazırız, yoksa hepimiz Sultan'ın bu mutluluk sahibi oğlunun halef olmasına razı olduk. Bundan sonra ihmale mecal kalmamıştır." diye arz ettiler. Kutlu Sultan güçlü delillerle cumhurun görüşünü kabul etmekten başka bir çare görmedi ve gönlünü toparlayacak çeşitli düşüncelerden iddia dizginini çekti.

Ulu babasının rızasından, ordunun icmâsından ve muhaliflerin sükût etmelerinden sonra sevinç ve mutlulukla 918 yılının hayır ve zafer ayı olan Safer ayının 7'sinde (24 Nisan 1512) "Şahın cülusu Safa ayında olunca fetih ve zaferin delili zahir oldu." (Kırlangıç, 2001: 99)

İdris-i Bitlisî II. Bayezid'in tahtı devretmesinin cumhurun görüşüyle gerçekleştiğini ifade etmektedir.

Bir başka Selimnâme ise Yavuz Sultan Selim dönemi âlimlerinden Üsküplü İshak Çelebi'ye aittir. Eserini Türkçe yazmakla beraber Arapça, Farsça terkiplerle dolu ağır bir dil kullanan İshak Çelebi, nesir şeklindeki eserini konuyu teyit edip destekleyen şiirlerle bezemiş, eserini kaleme alırken olayların dışında kalan bir gözlemci gibi ifade kullanmıştır. Başkasından duyduğunu anlatan, nâkillere ya da dayandırdığı herhangi bir kaynağı bulunmayan İshak Çelebi, temas ettiği devrin bazı siyasi ve sosyal olaylarını açıklayıp tahlil etmiştir.

Ol pâdişâh-ı şâhib 'adl ü dâduñ ve ol hüsrev-i i'tikâduñ zât-ı şerîfi şol fezâlet-ı âmâle mümteli olub sū'ul-mizâc tahsîl iden erbâb-ı ihtiyâcuñ 'ilâcında tabîb-i müşfik idi, meger ol zamânda mübârek mizâclarında emrâz-ı müzmineden bir marâz vâkı' olub uşûl-i erba'anuñ ictimâ'ından hâşıl olan keyfiyet-i mutavassıta hadd-i i'tidâlden çıkmış idi, ve ol dâ-i beliyye-i müzî mabeyne balgam bıragub ahlât arasında olan irtibâtı hâlel-pezîr itmek ile birbirinden tebrîd itmiş idi. Zikrolan murâd bu fi'l ve bu infi'âlden muẓtarib olub ol pâdişâh-ı 'adâlet destgâhuñ pâyine düşmüşdi. (Savaş, 1986.s.81-82) Sultân-ı kuvânuñ mülk-i bedene te'allukunda keşret-i iştiğâl vâkı' olmağla tedbîr-i umûr-ı saltanat da ihmâl olub re'âyâ perîşân hâl ü muaribü'l-aḥvâl olmuşdi. Hâzret-i Hüdâvendigârûñ silk-i hizmetinde olan erkân-ı ri'âyet âdâb-ı saltanata kendü muḳtezâyât-ı nefsi-i ḥod-gâmların taḳdîm idüb tevessün-i ḥâtîr-ı tüzgâmlarına irḥâ-i 'inan itmekle men câveze ḥaddehü zidduhâ mesâfesinüñ serḥaddinden tecâvüz itmişlerdi, ol sebebden erkân-ı refi'û'l-benân-ı saltanat ḥarâba müteveccih olmuş idi, ehl-i vilâyet dest-i sitem ü zulmile pâmâl ve her birinüñ ḥâtîr-ı meḥâ'if-i gün-â-gün ile pür-melâl idi, demektedir ki devir Sultan Bayezid devridir. Sultan ise hastadır. Devlet işlerini havale ettiği erkân ise kendi nefislerini düşündüklerinden saltanat işlerinin tedbiri ihmal olunmakta, tebaanın hali perişan, devlet işleri de iyi gitmemektedir. Sultan'ın şehzadelerinden Şehinşah'ın Karaman'da, Ahmed'in Amasya'da vali bulundukları, Korkud'un Mısır'a gittiği, şehzade Selim'in de Trabzon'da vali olduğu ve küffar ile daima cihat halinde bulunduğunu belirttikten sonra Anadolu'da Kızılbaş isyanlarının başladığı, memleketin kargaşa içinde olduğunu anlatır.

Hüdâvendigâr bundan sonra padişahınız, Sultan Ahmed'dir deyince "vüzera vü erkân" hepsi kabul ettiler, daha sonra da ümeradan ve beğlerden ahid alındı. Selim bu işlerden haberdar olur, tevekkülle gelişmeleri takibe koyulur. Bu ara Hüdâvendigâr "askere destur vormeyib bile olub" İstanbul'a yöneldi. Rumeli beğleri, Padişah'ın Selim'e verdiği ahidden dönmüş olmasına üzülmüşlerdi. Selim, kendisine teminat veren erkânın sözüne inanmamak gerektiğini üzülenek müşahade eder. Babasının sözünde durmayışına iyice üzüldüğünden askerine hazır olmasını emredince otuz bin asker toplanır.

Ammâ ol tarafda Hüdâvendigârûñ hizmetinde olmağla şüret-i 'izzetde olan erbâb-ı zillet ve ehl-i nikbet müfsidler bir yere cem' olub ittifakla Hüdâvendigâr'a varub didiler ki: Şehzâde Hâzretleri ümmid-i merḥametle mevḳif-i istirahatde ḡaflete varub pay-ı teveḳḳufin kendüye çekmişdir, ḳaṭ'â Hüdâvendigâr cânibinden muḥârebe vü müḳâteleye cerâ'et ve iḳdâm olunmağâ ihtimâl ḳomamışdı, gerekdir ki ḥâliyen fırsat elde iken cenge mübâşir olub Hüdâvendigâr tarafından 'askere istimâletler idevüz. Ol bâbda her biri mücid olalar, isti'câl ṭarîḳiyle gelmişlerdir, cümlesi zebûn ü bî-mecâldir, aşıl maḥall-i tevaḳḳuf degildir, şöyle ki bir zamân te'ḥîr oluna, sū-i tedbîrle saltanat elden gitmek muḳarrerrdir, anlardan bu sözi işidicek Hâzret-i Şehriyâre müte'allik olan ḡayret-i muḥabbet-i cibillisi sebebiyle ol şâhib-i âḡraz müfsidlerüñ kelâmından ı'râz eyledi, bu ḥâli göricek cümlesi bir yerden hücum idüb eyitdiler ki, Devletlü Hüdâvendigâr, bu def'a eger muḥârebeye iḳdâm olunmayub cengden ferâḡat oluna, arz-ı saltanata noḳşân ve Sultân Ahmed Hâzretlerine ḥırmân müte'ayyindir, bu vechile anlaruñ mücid olmasın göricek gerçi ihtiyârı ellerine virdi. Ammâ ol kur-diller kendü nûr-i dîdesine ḳaşd etdiklerine be-ḡâyet dil-teng olub, Ḥaḳḳ sübhânehu ve te'âla ḥaṭarlardan şaḳlaya deyu siḥâm-ı ḳazâ vü ḳadere du'âya götürülmüş mübârek ellerin siper idindi, bu cânibde cenge mübâşir olan ehl-i fesâd ḥâzelehumu'llâhu te'âla ilâ yevmi'l-

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/16

mi'âd cānib-i Hudāvendigārdan muhārebe vü mükāteleye emir vārid oldu, deyu ümerāya istimāletler eylediler kırk biñ mikhārı 'asker bir yerden hücum idüb bād-ı şarşar-ı kahr ile deryā gibi cūşe geldi. Hazret-i şehriyār-ı küh-vaqār ol āfītāb-ı saltanat-medār atası Hudāvendigāruñ āsār-ı envār-ı mekrūmet ü ihsānına mazhar vāqı' olmak recāsında iken nazar etdi, gördü, ol 'asker şehāb-ı müzlim gibi yerinden kopub kendü ile ol Hürşid-i Saltanatuñ mabeyine hāil oldu. Hazret-i şehriyār her nice ki 'askerini cenkden men' eylemek kaşd eyledi, āteş-i harb ü kıtāl bir vechile iştiğāl-pezir olmuşdı ki, āstīn-i teksīn ile muntāfī olmağa kâbiliyetden geçmişti, nā-çār meşhūr ve müsellemdir, zikr olan tarīk-i esleme teveccüh idüb dükeli umūrun Hakka tefvīz eyledi, ol husrev-i mesned nişīn-i makām-ı 'izz ü temkīnde muhkem turub şābit kadem oldu. Çün iki cānibden 'asker birbirine mukābil olub iltikā-i şaffeyn vāqı' oldu 'ayān olub āşüb ü belā evc-i felege çıkdı, şıyt u şadā-yı zarb u harble şark u garb mütezelzīl olub ğirivī na're ve bang-i küsle kevn ü mekân serāsım oldu, tedā'-ı-yi gürz ü kûpāle mültezim olmayan kellelerüñ tiğ-i ābdār hüküm kâtı'le huşūmetin faş eyleyüb veşika-i 'ömrünü hūnla müseccel eylerdi. (Savaş, 1986: 191-193)

Bir 'azīm ceng ü cidāl ve bir muhkem harb ü kıtāl oldu ki çābuk süvār-ı meydān-ı āsumān müvessin-i ablak hīnk-i melevāna süvār olaldan anuñ mānendi muhārebe vü mükātele görmemişti, cānibinden vāqı' olan küstelerle deşt ü şahrā püşteler oldu.

Selim'in gayesi cenk esnasında babasına ulaşip ona durumu arz etmektir. Zira sulh ile bu mümkün olmamıştı. Babasına ulaşmanın mümkün olmayacağını anladı, etrafında da birkaç yığıttan başka kimsenin kalmadığını görünce kaçarak canını kurtarıp sahil-i selamete ulaştı.

Üsküplü İshak Çelebi de eserinde II. Bayezid'in hastalığına deyinmiştir.

El-kışsa Hazret-i Hudāvendigār-ı velāyet-medār Sultān Bāyezīd Şehriyār ki Berzah-ı vücūd enfüs ü āfāk mabeyinde hadd-i vasaṭ vāqı' olub 'ālem-i suğrā ve kübrāyı müstemildi, zāt-ı şerīfi tahşīl-i metālibe hüccet-i kātı' ve burhān-ı sātı' idi amma i'tirāz-ı emrāz ile zikr olan emr-i ez'af irād olunub mukaddemāt-ı şihhati memnu' olmuşdı. Müddet-i saltanatı sinni vukūfa qarīb olub şelāşinden mütecāviz olmuş idi, naqd-i 'ömrünü isrāfla harc etmede kemālirmekle sermāye-i vücūdına sebeb-i nokşān olmuşdı, gül-i sirāb-ı hayāt-ı nefis-i serd-i şuh-i kühületden diyzān olmuşdı. (Savaş, 1986: 253)

Bitlis'in yetiştirdiği ikinci tarihçi altı dil bilen(Arapça, Farsça, Türkçe, Kürtçe, Ermenice, Hintçe) mesnevi tarzında Azeri Türkçesi ile Selimnâme yazan (Uğur, 1991: 13) Şükrî-i Bitlisî'dir. Hakkında Mevlânâ Âşık ve Mevlânâ Şümrî gibi isimler de kullanılan Şükrî-i Bitlisî, Yavuz Sultan Selim'le İran seferine katılmış, Şehsüvaroğlu Ali Bey'in sultan hakkında verdiği bilgilerin ve kendi gördüklerinin ışığı altında Selimnâmeyi kaleme almıştır. Şehsüvaroğlu Ali Bey'in idam ettirilmesinden sonra yerine göreve getirilen Haliloğlu Koçi Bey'e Şükrî, telif ettiği eserini göstermiş fakat Koçi Bey verilen bilgilerin çoğunun yanlış olduğunu söylemiş, Şükrî de güvenilir olduğu gerekçesiyle eserini Koçi Bey'in anlattıkları doğrultusunda değiştirmiştir. Daha önceki Selimnâmelerde eksik olan detaylara sahip olan eser Hoca Sadeddin Efendi ve Gelibolulu Mustafa Âlî gibi tarihçiler tarafından kaynak olarak kullanılmıştır. Kanuni Sultan Süleyman'a vezir-i azam İbrahim Paşa vasıtasıyla takdim edilen eser Kanuni tarafından beğenilmiş, padişah ondan Süleymannâme kaleme almasını istemişse de buna Şükrî'nin ömrü yetmemiştir. "Āgāz-ı Dâstân-ı Sultan Selim" başlığı altındaki esere Yavuz'u övücü sözlerle başlayan Şükrî, Kızılbaş ve Gürcülerle mücadelesini, zamanın hadiselerini, oğlu için sancak talebini verdikten sonra "Reften-i Sultān Selīm Be-Edirne Be-Dâsitân-ı O Bâ-Peder" başlığıyla babasıyla mücadelesine de yer verir.

...

Kim icâzetsüz ‘aceb geldi bu er
Gerçi olmaz der-‘aceb erden hüner

Güft ü gû oldu vü çalkandı Rûm
Bî-sebât oldu tamâm ol merz-bûm

Edirne tahtını koydı tâc-dâr
Geçdi kondı adaya bî-ihitiyâr

Gulgule toldurdu Rûm’ı iy hakîm
Kim gelübdür tâc ü taht ister Selîm

Sür‘atinden tâğılık fehm itdiler
Cür‘etinden yağılık fehm itdiler

Şâh’a çün arz oldu anın menzili
Menzili tünd itdi ol rûşen dili

Söyledi şeksüz Selîm’i bî-hirâs
Ceng içün gönlünde düzmüştür esâs

Ger muhâl ise velî itmiş hayâl
Tahta geçmekdir murâdı lâ-muhâl

Bî-icâzet geldüğünden anlarım
Cür‘et ü tedbîrin anun tanlarım

Bî-sebeb geldi bu er mânend-i bâd
Cür‘et ü tiğına itmiş itimâd

...

Pâdişâh-zâde kudûmundan hacîl
Bî-icâzet geldüğünden münfa ‘îl

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/16

Geh niyâz izhâr ider geh ma'zeret
Geh tazarru' gösterir geh meskenet

Dem-be-dem söyler murâdım Şâh'dır
Maksad u maksûdum ol dergâhdır

...

Şâh icâzet virse vü itse kabûl
Gelse dergâhına ol devletlû kul

Nice kim şehzâdeden geldi rasûl
İtmedi a'yân-ı Rûm anı kabûl

İki cânibden karavul oldu fâş
Aradan ne sulh bellü ne savaş

Çorlu'ya konukları gün ol kazâ
Dar düşdi vü gelüb yitdi kazâ

İki leşker sığmadı ol vadiye
Leřkeriden řiř dâr oldu bâdiye

Saf safa karıştı vü yurd oldu teng
Bi'z-zarûret konmadın başlandı ceng

Cûşe geldi iki deryâ fi'l-mesel
Mecma'ul-bahreyn'e kan tökdi ecel

Kûs feryâd itdi bağırdı nefîr
Göklere ağdı sadâ-yı dâr ü gîr

...

Ma'reke peykân ucundan toldı kan

Kan buhârından kızardı âsumân

...

Çün kazâ bu nev'a irdi iy hakîm

Döndi vü itdi hezîmet Hân Selîm

Bahre sürdi çünki ber irdi ba'id

Ahyolı'da buldı keştîsin ferîd

Şükrî, detayların dikkat çektiği bu manzum Selimnâme'sinde Bayezid'in yaşlılık sebebiyle iktidar boşluğuna sebebiyet verdiğinden de söz etmekte, durumun doğuracağı tehlikeli sonuçları ifade etmekte, taht için en uygun şehzadenin Selim olduğunu söylemektedir.

Şehriyâr-ı 'asr Sultân Bâyezîd

Server-i devrân u devrinde ferîd

Pîrlik za'findan oldu haste-hâl

Çarh-ı kej itdi elif kaddini dâl

Serzeniş gördi hevâdan dem-be-dem

Bâd peydâ eyledi servini ham

Yasemen itdi benefşe vü rûzigâr

Kalmadı bâğında âsâr-ı bahâr

Za'fdan oldu teni zâr ü nizâr

İ'tidâl itdi mizâcından kenâr

...

Kaldı kuvvetden ferîd-i dîr-sâl

Nâ-tuvân oldu dige-gûn oldu hâl

'Akl mi'yârını bozar pîrlik

Pîrlik ki ya'ni bî-tedbîrlik

Pîrlikde süst olur tedbîr ü rây

Er yiğit bulgaç olur müşkil-küşây

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/16

...

Kim bu Şâh-ı sâl-hor oldu za'îf

Gitdi zor u kuvveti kaldı nahîf

...

Böyle demde ger 'adû kaldırsa baş

Şâh 'âciz kimden istersiz savâş

Ger mübârek hâtırı rencân olur

Lîk bir gün memleket bî-cân olur

...

Uş zaman âsîbi pîr itdi seni

Dehr derdi gussa-gîr itdi seni

...

Gerçi var birkaç halef şehzâdeler

Hem kerem kânı hem âzâdeler

...

İş bu Selîm'ündür hemân

Şimdi meydân içre oldur pehlevân (Uğur, Çuhadar, Gül, 1995: 48-80)

Bir başka Selimnâme de çoğu risale olan ve 300 kadar eserinden bahsedilen, yaşadığı her yıla yaklaşık altı kitap düşen devrinin pek çok ilim adamına dersler veren, yazdıkları eserlerin tashihini yapan Kemal Paşazâde'ye aittir. II. Bayezid tarafından: "İslâmın şanını yücelten ve bütün âlemlerden belâları ve musîbetleri kaldıran ecdâdının ve kendisinin menkıbeleri mutlaka yazılmalıdır. Dünya bununla zînet bulacaktır. Açıkça ve sade dille yazılmalıdır." İsteğiyle "Ben âcizi bu göreve lâîk gördü ve bunu böyle yaz diye emretti." (Uğur, 1987: 22) diyerek eserlerine "defter" adını veren ve her Osmanlı sultanına bir defter ayıran Kemal Paşazâde, eserine Sultan II. Bayezid'in yaşlılığı sebebiyle kendi isteğiyle tahttan çekilme arzusuyla başlar.

Lâ-cerem şâh-ı 'âlem-penâha te'abbüd-i dünyâ-yı denîden ıtlâk âsân görünüb, kaçd eyledi ki kendü ihtiyârıyla bâr-i girân-i saltanat ve hılâfeti ki, a'zam-i emânât-ı ilâhîdir. Boynundan ır göre. Semerât-ı bâğ-ı 'ömrî puhtelerinden bir ulusun getürüb tâc u taht ve hazîne iklîmi aña teslim eyler. Ya'nî vedî'at-i İlâhiyeyi bir emîn-i güzîne ısmarlayub, burc-ı vilâyetine pâs-bân sarâ-yı memleketine nigh-bân olmağıçün kendü yerine sultân-ı kâm-rânı eyleye. (Kökoğlu, 1994: 48)

Başladı andan zıyâfet itmege

Şâhî ser-vaqtine da'vet itmege

Da'vete kıldı icâbet çünki Şâh

Neyledi ol merd-i dâna kıl nigâh

Cümle yeñiçeri âlât ü esbâb ve yât ü yarağıyle ânı otâlarından çıkub, âyîn-i selâtîn-i ‘Osmâniyân üzre ol mâh-ı burc salţatanuñ eţrâf-ı veşâkını hâle kaħr-ı ihâta eyler gibi ihâta eylediler. Kamu ekâbir ü a‘yân ü sâdât ve ‘ulemâ-yı şehr gelüb ol gün mübârek ellerin ħamâyil gibi öpüp başa ħodular.

Bütün yeniçeri silah ve mühimmatlarıyla otağlarından çıkarak Yavuz Sultan Selim’in etrâfında pervâne gibi dönüp onu korumaya başladılar. Babası ile sohbetten sonra II. Bayezid el kaldırıp oğlunun mutluluğu ve saadeti için dua etti. Selim de kalkıp otağına gitti. Fakat vezirler ve devletin ileri gelenleri Yavuz Sultan Selim’i Padişah değil başkumandan yapmak istiyordu. Ve bu fikri babasının fikri imiş gibi Yavuz’a aktardılar. Padişahın ağzından Yavuz Selim’e şöyle dediler: “Memlekette bozguncular her tarafı yakıp yıkmaktadırlar. Sultan Ahmed bozguncularla baş edemedi. Babanızın emri şu şekildedir: Bütün Müslüman askerlere başkomutan olup, Anadolu’daki halkı zulüm ve işkenceden kurtarasin.”

Yavuz Sultan Selim onlara şu cevabı verir. “Pâdişâh olmağa liyâkatım yoğ ise dek tedârik-i ahvâl idün. Ve eger varise ser-‘askerlik tarîķla yola revâne revân olmak muktezâ-yı ‘aķıldan dürdür. Neden ki, ol kâr-ı ħayri kufl-i te’ĥîrle bend eyleyeler.” (Kökoğlu, 1994: 112)

“ Ben de Cenâb-ı Allah’ın sizin gibi âciz bir kuluyum. Ben size beni Padişah edin demiyorum. Memleketin başına Padişah gerekir, eğer benden daha layık biri var ise getirin onu Padişah edelim ve ben dahi ona yardımcı olayım. Ve eğer benden layık birisi yok ise hani bizim gayret ve hamiyetimiz. Biz birbirimize düştük. Devlet-i Âl-i Osmâniyi isyancılardan kurtarmamız gerek ki, memleket intizam bulsun.” deyince yeniçeriler bir ağızdan nidâ idüb didiler ki; ħaşâ bize pâdişâh gerek ol daĥî senden ħayri gerekmez bâş ü cân ve mülk ü hânümânımız yoluña fedâdır. Elbette ħuzûr-i pâdişâhiye bizüm ahvâlimizi ‘arz idüñ. Çün ‘arz-ı şerîfi dâmen-i salţatanıdan el çekmekdir. Bize pâdişâh gerek ki ‘adûmuzun ħaķķından gele. Elbette ol daĥî Sultân Selim olmak lâzım idügi muktezâyât-ı devr-i zamânedendir ki ħâliyâ bu emr-i ‘azîmüñ ‘uhdesinden gelmek anuñ şân-ı menķabet-nişânına münĥaşır olub, fitne-i devrânun ârâm ü sükûnı anuñ şemşîr-i âb-dârı mehâbetinüñ iltifâtına ħalmışdır. (Kökoğlu, 1994: 113)

Yeniçerilerin bu fikrini sultan Bayezid’e anlattılar. Sonunda Bayezid H.918 Safer Cuma/M. Nisan 1512)’de saltanatı oğlu Yavuz Sultan Selim’e teslim etti.

Kemal Paşazâde Sultan Bayezid’in ölümünü de şöyle anlatmaktadır: Sultân Bâyezîd Ĥân-ı Ėâzî Dimeţoka’ya müteveccih oldu. Meger pirlik sultânının ħükm-i ħazâ imzâsı milket-i mestîlerine be-ħâyet müstevlî olmuşdı. Müteķâzî oldu ki mizâc-ı şerîfleri ‘âlem-i kübrâda âsîb-i sefer-i cismânı taĥammüline bî-tâb olub, menâzil-i ‘uķbâ içre seyr-i rûĥânî serveriyle imtizâc eyleye. Żârûrî ħarr u berd-i müsâferete tâķat getirmeyüb, i’tidâl-i terkîb-i beden-i mübârekleri teħayyür ve ihtilâle vardı. Âhir Edirne civârında Ĥaşķöyü’ne yakın yere varıcaķ marâż-ı aşîleri mütezâyid olmaĭla mürĭ-i rûĥ-ı ħudsîleri bu neşîmen-i fâniden ol âşiyân-ı bâķî cânibine pervâz idüb, Ėazâ-yı Rabbâniyle feżâ-yı rahmet-i Raĥmân’a vâşıl oldu. (Kökoğlu, 1994: 122)

Adâ’î-yi Şîrâzî 2670 beyitlik Farsça Selimnâmesinde Yavuz Sultan Selim devrinin tarihî olaylarını tarihlerini belirtmemek gibi önemli bir eksiklikle sunmuştur. “ Mutlu Padişah Sultan Bayezid’in Değerli Çocuklarını Aydınlatması Ve Tahtı Sultan Selim’e Bırakmasının Sebebi” başlığıyla konuya girmiş, ardından şehzadeleri tanıtmış , “Şehzâde Sultan Ahmed’in Sahile Ulaşması ve Bu Boş Sevdadan Vazgeçip Umudunu Yitirerek Geri Dönmesi” başlığıyla da II. Bayezid’in Sultan Ahmed’in taht talebini, devletin güvenilir adamlarını huzuruna çağırarak onlara danıştığını ancak ortalığın baştan başa fitne olduğunu görüp sessiz kalınca her birinin sessizce huzurdan ayrılışını anlatmaktadır.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/16

...

Akşam olup hava kararınca yeniçeri askerleri
Her tarafta hükümdarlık kapısını açmaya koyuldular.

Rüzgâr ve fırtınanın coşturduğu deniz gibi
İstanbul'dan çılgılık ve haykırışlar yükseldi

Her köşede bir grup bağırıp çağırarak
“Dünya padişahı Sultan Selim'dir” diyordu.

Böylece her tarafta yediden yetmişe herkes
O hükümdarın adını dillerine dolayarak

Bütün gece sabaha kadar aynı şekilde
O kutlu adı dillerinden düşürmediler.

Yeniçerilerin de desteğini belirten Adâ'î, Sultan Bayezid'in yaşlılığından da söz etmektedir.

Bu yüzden halkın hükümdarı olan (Bayezid)
Yaşlılıktan tıpkı yasemin dalı gibi görünüyordu

Ak saçlarından dolayı lâle kırmızısı yanakları
Ümit bağında yeşeren baharı andırıyordu

Yaşlılık iyi düşünceli padişahı öyle düşkün kılmıştı ki
Sanki bedeni gitmiş de yerinde canı kalmıştı

“Sultan Korkud'un Babasının Ayağını Öpmekten Şereflenmesi ve Taç ile Kemerden Ümidini Keserek Geri Dönmesi” başlığıyla Şehzade Korkut'un da yeniçeri ve ordunun hizmetini umarak kendisini hükümdar edecekleri beklentisiyle gelişini, bu beklentinin boşa çıkmasını belirttikten sonra Selim'in tahta çıkmasından dolayı tahtın güzellik kazanmasını anlatmaktadır.

Şimdi tahtı da bu hükümdarlık tacını da
Büyüklik ve yücelikle komutanlık törelerini

Eski padişahlardan bana geldiği şekilde
Sana teslim ediyorum ey toplumun önderi

...

Zamane hükümdarı bu sözleri söyledikten sonra
 Şehzadenin başına incilerle süslenmiş bir taç koydu.
 Adâ'î ayrı bir başlık altında Sultan Bayezid'in ölümünü de şöyle anlatmaktadır:

Yaşlılık yağması (bedenimi) ele geçirince
 Dayanma gücümde zayıflık meydana geldi

Yadigâr olarak bir oğul bıraktığım için
 Yüce tanrıya binlerce kez şükürler olsun

...

Yolda giderken dünya hükümdarı Bayezid'in
 Rahatsızlığı artıp acı ve ızdırabı çoğaldı

Attığı her adımda ve konakladığı her yerde
 Ecel onun yüzüne bir kapı daha açıyordu

Sonunda öyle bir hale geldi ki kendinden geçti
 Dili konuşmaktan âciz kalıp sesi soluğu kesildi

Artık hiç nefes alacak takati kalmadı
 Kuş kafesten kurtulmak istedi

Gideceği yolu katedip menzile varamadan
 Yaşamının kuşu tuzaktan uçup gitti. (Bilgen, 2007: 40-56)

Yavuz Sultan Selim'in tahta geçişi ve II. Bayezid'in ölümü on Selimnâmede ele alınmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Babasıyla mücadelesine yer vermeyenler: Keşfî, Adâ'î, Kemal Paşazâde, Muhyî.

Babasıyla mücadelesine yer verenler: Hoca Sadeddin, Şükrî-i Bitlisî, Üsküplü İshak Çelebi, İdris-i Bitlisî, Celalzâde, Şîrî.

Babasıyla, Selim arasında geçen mücadelenin müsebbipleri olarak vezirleri görenler: Muhyî, Adâ'î hariç hepsi.

Kardeşleriyle mücadelesine yer verenler: Keşfî hariç hepsi.

En detaylı bilgi: Şükrî-i Bitlisî, Üsküplü İshak Çelebi.

Sultan Bayezid'in ölümü:

Selimnâmelerin hiç birinde Sultan Bayezid'in öldürüldüğü kuşkusu ya da iması yoktur. Yaşlandığı, yaşlılık sebebiyle öldüğü: Muhyî hariç hepsinde. Delirerek öldüğü Keşfi'de.

Sonuç

Türk Edebiyatında gazavatnâme, fetihnâme, zafernâme, Selimnâme ismi altında pek çok eser mevcuttur. Bütün bunlar Osmanlı tarihinin bazı kere eksik bıraktığı noktaları tamamlayan belgelerdir. Bu durum bize Osmanlı tarih literatüründe Yavuz Sultan Selim'in hayatını mihver alan müstakil eserlerden olan Selimnâmelerin Selim'in methi ile ilgili kısımlar hariç gayet mevsuk tarihî ve edebî eserler olup devrin olaylarına ışık tuttuğu gerçeğini ifade etmektedir.

Sultan II. Bayezid'in hastalığı ve yaşlılığı sebebiyle yönetimi vezirlere bırakması otorite zaafı oluşturmuş, bu durum Selim'le Sultan Bayezid'i karşı karşıya getirmiştir. Selimnâmelerin hemen hepsi hem baba hem de oğlun mücadeleye girmeme noktasında çaba gösterdiklerinde hemfikirdirler. Korkud'un bu mücadelede isteksizmiş gibi görünüp yine de uğraşı vermesi, özellikle Bayezid'in ve vezirlerin Sultan Ahmed'e açıkça destek vermeleri, taht mücadelesinde haksız bir rekabeti ortaya çıkarmıştır. II. Bayezid'in tahtı bırakma niyetinin anlaşılmasının ardından tıpkı Selim gibi Şehzade Korkud ve Şehzade Ahmed de tahta geçme maksadıyla sancaklarını terk edip başkente ilerlemişlerdir. Ne var ki onların bu hareketleri yönetime karşı bir hareket olarak değerlendirilmemiştir. Bu sebeple ele alınan Selimnâmelerde Yavuz Sultan Selim'in babasına karşı "kalkışma" yaptığı ifadelerine hak vermek mümkün değildir. Bu eserlerin bir şekilde objektif olmadıklarını kabul etsek bile kardeşlerinin bu mücadeledeki tutumları ve Selim'in liyakati göz önüne alındığında Selim'e tarihî bir haksızlık yapıldığı düşüncesindeyiz.

KAYNAKÇA

- Adâ'î-yi Şîrâzî (2007). *Selim-nâmesi*. Haz. Abdüsselam Bilgen, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Argunşah, Mustafa (2009). Türk Edebiyatında Selimnâmeler. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4/8.
- Babinger, Franz (1992). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. Mersin: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Celâl-zâde Mustafa (1990). *Selim-nâme*. Haz. Ahmet Uğur, Mustafa Çuhadar. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Danacı, Necati (1981). *Selim-nâmeler ve Şîrî'nin Selim-nâmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul.
- Hoca Sadettin Efendi (1979). Tacü't-Tevarih. Haz. İsmet Parmaksızoğlu. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- İdrîs-i Bidlîsî (2001). *Selim şah-nâme*. Haz. Hicabi Kırlangıç. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Keşfi'nin Selimnâmesi (1995). Haz. Şefaettin Severcan. Kayseri: Can Ofset Yayınları.
- Kökoğlu, Ali (1994). Kemal Paşazâde'nin Selimnâmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler E., Kayseri.
- Levend, Agah Sırrı (2000). *Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-nâmesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

-
- Muhyî Çelebi, *Selimnâme*. İzzet Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi 13335, Konya.
- Sak, Vesile Albayrak(2016). “ *Selimnâmelerde Kemah Kalesi’nin Fethi ve Önemi*”,Uluslararası Erzincan Sempozyumu, 28 Eylül-1Ekim 2016 Erzincan, s.65-77.
- Savaş Hamdi(1986). *İshak Çelebi ve Selimnâmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler E.,Kayseri.
- Şükrî-i Bitlîsî (1995). *Selim-nâme*. Haz. Ahmet Uğur, Mustafa Çuhadar, Ahmet Gül. İstanbul: İsis Yayınları.
- Tekindağ, Şehabeddin(1970).Selim-nâmeler. Tarih Enstitüsü Dergisi,1, s.197.
- Uğur, Ahmet (1987).*İbn-i Kemal*. İzmir: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Uğur, Ahmet.(1991).*İdris-i Bitlisi ve Şükri-i Bitlisi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.